

Р. М. Трояновський

Небюджетне фінансове забезпечення сільських територій прикордонних регіонів

Стаття присвячена визначенню альтернатив державному фінансуванню прикордонних сільських територій на основі аналізу існуючих наукових напрацювань. Проаналізовано основні джерела та напрями небюджетного фінансування сільських територій прикордонних регіонів.

Ключові слова: прикордонні території, фінансові ресурси, сільські території, фінансове забезпечення джерел фінансування.

Постановка проблеми. Прикордонні території як складова національної економічної системи потребують належного фінансового забезпечення для ефективного функціонування та розвитку. Беручи до уваги загальний низький рівень забезпеченості сільських територій України джерелами недержавних фінансових ресурсів, актуальним є вивчення перспективних напрямів забезпечення сільських територій прикордонних регіонів необхідними фінансовими ресурсами. Геополітичне розташування прикордонних регіонів, а саме їх близькість до державного кордону, зумовлює необхідність залучення значних фінансових ресурсів для забезпечення розбудови інфраструктури як необхідної умови поглиблення транскордонного співробітництва, що є ключовим елементом економічного розвитку зазначених територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем фінансового забезпечення сільських територіальних громад присвятили свої праці такі вчені-економісти: В. Борщевський, Т. Васильців, І. Вахович, М. Козоріз, О. Кириленко, В. Кравченко, І. Луніна, В. Опарін, А. Пелехатий, І. Сторонянська, С. Юрій та ін.

Метою статті є дослідження небюджетного фінансового забезпечення сільських територіальних громад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова забезпеченість територіальної громади характеризується насамперед наявністю відповідних фінансових ресурсів і відображає спроможність місцевих органів влади виконувати покладені на них законодавчо визначені завдання. Тобто фінансова забезпеченість – це баланс між потребами територіальної громади (та органами місцевого самоврядування включно) та її можливостями [3].

© Р. М. Трояновський, 2014.

Особлива роль у системі джерел фінансового забезпечення розвитку територіальних громад на місцях відводиться місцевим бюджетам. Фінансові ресурси, що акумулюються в місцевих бюджетах, є основним джерелом вирішення проблем місцевого значення.

Однак враховуючи економічне становище нашої держави та останні зміни, які були внесені в Бюджетний і Податковий кодекси, розвиток територіальних громад почав напряду залежати від активності органів місцевого самоврядування та їхньої спроможності залучати у розвиток сільських територій небюджетні джерела фінансового забезпечення.

Адже в таких непростих умовах саме громада має стати основним суб'єктом фінансового забезпечення реалізації місцевих проєктів і розвитку підприємництва як основний учасник процесу та об'єкт, на який цей процес впливатиме.

Для вивчення особливостей фінансового забезпечення сільських територій прикордонних регіонів доцільним є формулювання поняття таких територій. Сільською територією прикордонного регіону варто визначити населені пункти, на яких проживають спільноти людей, пов'язані між собою схожими культурними особливостями та ідентичними соціально-економічними проблемами. У цьому полягає основний принцип транскордонного співробітництва – створення в прикордонних зонах таких зв'язків і договірних відносин, що б сприяли розв'язанню спільних соціальних та економічних проблем (рис. 1). Транскордонне співробітництво забезпечує встановлення соціальних та економічних зв'язків на засадах партнерства.

Як бачимо з рис. 1, транскордонне співробітництво дає можливість не лише отримання додаткових фінансових ресурсів на реалізацію важливих місцевих проєктів, а й висуває територіальну громаду на передові позиції в процесі такого співробітництва. Тому участь сільської територіальної громади в такому зв'язку дозволить залучити додаткові необхідні фінансові ресурси, реалізувати важливі проєкти та заходи (але важливі для конкретного населеного пункту), забезпечить розвиток сільського утворення.

У сучасних умовах саме небюджетні інструменти, з одного боку, можуть сформувати інвестиційну базу для диверсифікації економічної діяльності в межах сільських територій, з іншого, – спонукати членів територіальної громади до активізації громадського контролю за ефективністю використання таких коштів. Основними небюджетними джерелами фінансового забезпечення сільських територіальних громад є:

Рис. 1. Основні аспекти формування транскордонного співробітництва із сільськими територіальними громадами [3]

- іноземні інвестиції;
- прибуток від підприємницької діяльності та самозайнятості мешканців села;
- кошти фондів підтримки;
- іноземні гранти на розвиток інфраструктури територіальних громад;
- цільові інвестиційні кредити;
- безоплатна цільова допомога державних чи комерційних установ;
- благодійні внески.

Серед потенційних джерел фінансових ресурсів для фінансування розвитку прикордонних сільських територій особливе місце займають іноземні інвестиції. Вони здатні забезпечити органічну інтеграцію національних ринків у міжнародні, дають можливість впроваджувати нові технології та зарубіжний досвід менеджменту, сприяють заходам

стабілізації розвитку аграрного сектору і дозволяють вирішувати окремі соціальні проблеми на сільських територіях [1].

Передумовами для залучення іноземних фінансових ресурсів є вигідне географічне розташування сільських територій прикордонних регіонів України, достатньо розвинена інфраструктура, що дає змогу обслуговувати значні потоки вантажів, товарів і людей, сприятливі природно кліматичні умови, наявність кваліфікованих людських ресурсів, недостатня насиченість внутрішнього ринку. Основними факторами, що стримують потік фінансових ресурсів, є недосконала законодавча база, завищені ставки оподаткування, значна бюрократизація судової системи, низька дисципліна виконання зобов'язань.

Як свідчить досвід розвинених країн, ефективне функціонування механізму залучення іноземних фінансових ресурсів можливе лише за умови наявності ефективної системи нормативно-правового та інформаційного забезпечення, а також механізму державних гарантій, системи страхування та перестраховування іноземних інвестицій. Серед заходів, що будуть сприяти творенню сприятливого інвестиційного клімату, варто виділити надання податкових та митних пільг, формування системи гарантій, створення спеціальних економічних зон тощо.

Кошти підприємств як ще одне джерело фінансових ресурсів сільських територій, зокрема у прикордонних регіонах, своєю особливістю мають прямо пропорційну залежність між ефективним функціонуванням сільськогосподарського підприємства та ступенем розвитку сільської території, у межах якої це підприємство здійснює свою діяльність. Наявність розвиненої інфраструктури та високий культурно-освітній рівень населення створюють сприятливі умови для розвитку підприємств на сільських територіях і сприяють налагодженню ефективної транскордонної співпраці.

Для сільських територій характерним є функціонування значної кількості приватних домогосподарств, фінансові ресурси яких використовуються для забезпечення життєдіяльності самих господарств. Специфіка умов проживання населення прикордонних територій зумовлює значне його залучення у різного роду видах діяльності, пов'язаних з прикордонним рухом і переміщенням товарів і наданням послуг. Оскільки використання фінансових ресурсів населенням прикордонних сільських територій спрямоване не лише на задоволення його поточних потреб (їжа, одяг тощо), але і на розвиток самого домогосподарства (придбання техніки, будівництво тощо), що є базовою складовою одиницею сільської

території, основною умовою використання коштів населення як джерела фінансових ресурсів сільської території є забезпечення населенню можливості акумулювати грошові кошти у вигляді заощаджень. На заощадження домашніх господарств впливають численні фактори, які можна згрупувати у такі категорії: економічні, політичні, демографічні, соціологічні, психологічні, територіальні та зовнішні [2].

Трансформація заощаджень населення в інвестиції вимагає наявності добре розвинутої системи фінансового посередництва, що, своєю чергою, має забезпечувати широкий вибір інструментів і способів перетворення заощаджень в інвестиції. На шляху трансформації заощаджень домогосподарств в інвестиції можна виділити кілька проблем, а саме [4]:

- створення сприятливих умов для формування заощаджень домогосподарствами;
- залучення заощаджень, які розміщуються у неорганізованих формах, у потенційні джерела інвестицій;
- ефективне використання.

Одним з перспективних джерел забезпечення сільських територій фінансовими ресурсами є кошти міжнародних фінансових організацій. Залучення у процес фінансування прикордонних територій коштів міжнародних інвестиційних фондів і фінансово-кредитних установ відкриває можливості для акумулювання фінансових ресурсів (у т. ч. з програм міжнародної технічної фінансової допомоги) у вигляді грантів або кредитів, призначених для відбудови елементів інфраструктури та розвитку цих територій.

Висновки. Загальна складна економічна ситуація, низький рівень розвитку та фінансового забезпечення сільських територій, зокрема у прикордонних регіонах, вимагає пошуку можливих альтернатив державному фінансовому забезпеченню, що сприятиме підвищенню економічної незалежності сільських територій, стимулюватиме розвиток підприємницької діяльності та соціально-економічний розвиток сільських територій загалом. Кращий розвиток інфраструктури та сполучення з прикордонними регіонами іноземних держав дають змогу спрямовувати залучені фінансові ресурси на поглиблення інтеграційних процесів і формування конкурентного економічного середовища цих територій на основі розвитку перспективних напрямів економічної діяльності з використанням міжнародного досвіду ведення господарства. Розглянуті шляхи розвитку альтернативних джерел фінансових ресурсів свідчать про потенційні можливості для розширення ресурсного

потенціалу та підвищення ефективності використання фондів грошових коштів, що стимулюватиме створення сприятливого інвестиційного клімату не лише в межах прикордонних сільських територій, але й в економіці держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Іваницька Г. Б. Ефективність іноземних інвестицій в АПК : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.07.02 / Г.Б. Іваницька ; Тернопільська академія народного господарства. – Тернопіль, 2002. – 20 с.
2. Лыченко Т. М. Основні чинники формування заощаджень населенням / Т. М. Лыченко // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. Серія: Економічні науки. – 2009. – №3. – С. 215-226.
3. Сторонянська І. З. Фінансове забезпечення розвитку сільських територіальних громад / І. З. Сторонянська, А. О. Пелехатий. – Львів : ДУ «ІРД ім. М.І. Долишнього НАН України», 2014. – 217 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
4. Рамський А. Ю. Інвестиційний потенціал заощаджень фізичних осіб та механізм його реалізації / А. Ю. Рамський // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №5(71). – С. 173.

Troyanovsky R. M. Non-budget financial support of rural areas of border regions.

The article is devoted to the definition of government funding alternatives border rural areas based on an analysis of existing scientific developments. The paper analyzes the main sources and directions of non-budget financing of rural border regions.

Keywords: borderlands, financial resources, rural development, funding sources of funding.

Трояновский Р. М. Небюджетное финансовое обеспечение сельских территорий приграничных регионов.

Статья посвящена определению альтернатив государственному финансированию пограничных сельских территорий на основе анализа существующих научных разработок. Проанализированы основные источники и направления небюджетного финансирования сельских территорий приграничных регионов.

Ключевые слова: приграничные территории, финансовые ресурсы, сельские территории, финансовое обеспечение источников финансирования.